

*Rotterdam Institute of Private Law
Accepted Paper Series*

Noot bij Hof 's-Hertogenbosch 1 september 2009, LJN BJ7299, JA 2010, 7

I. van der Zalm

Published in Jurisprudentie Aansprakelijkheidsrecht 2010, 7

Hof 's-Hertogenbosch 1 september 2009, nr. HD 200.003.885, LJN BJ7299
(mrs. De Groot-van Dijken, Huijbers-Koopman en Keizer)

Noot I. van der Zalm

Productaansprakelijkheid. Schade. Psychisch letsel.

[BW art. 6:190, 6:162, 6:187 lid 2]

Nadat appellanten de met hun – nog geen half jaar oude – auto voor een vakantie naar Frankrijk zijn vertrokken, komt er rook uit de motorkap en zetten appellanten de auto stil op de vluchtstrook. Zeer kort na het verlaten van de auto is deze in de brand gevlogen en geheel uitgebrand. Als gevolg daarvan hebben appellanten geen lichamelijk letsel opgelopen, maar zij stellen wel psychisch letsel te hebben opgelopen. Appellanten vorderen schadevergoeding wegens psychisch letsel en baseren deze vordering op art. 6:185 jº 6:187 lid 2 BW, waarbij zij stellen dat de auto gebrekkig was. De rechtbank overweegt dat er in de wetsgeschiedenis van de invoering van de op de Europese richtlijn productaansprakelijkheid gebaseerde wetgeving geen aanknopingspunt te vinden is voor de conclusie dat de wetgever de producent ook aansprakelijk heeft willen houden voor het door het gebrekkige product veroorzaakte geestelijk letsel. Vergoeding van onstoffelijke schade, indien geen sprake is van lichamelijk letsel, zou zijn uitgesloten; de rechtbank wijst de vordering dan ook af. Het hof overweegt dat of en in hoeverre in geval van productaansprakelijkheid vergoeding van immateriële schade mogelijk is, door de richtlijn met zoveel woorden aan het nationale recht is overgelaten. Voor het antwoord op de vraag of de vordering van appellanten toewijsbaar is, zou dus uitsluitend art. 6:190 BW van belang zijn. Het hof overweegt vervolgens dat dit artikel de te vergoeden schade in geval van productaansprakelijkheid (voor zover hier van belang) beperkt tot schade door dood of lichamelijk letsel; schade die uitsluitend bestaat uit geestelijk letsel, niet veroorzaakt door lichamelijk letsel, valt daar naar het oordeel van het hof dus niet onder. In hoger beroep hebben appellanten de rechtsgronden aangevuld met een beroep op aansprakelijkheid op grond van art. 6:162 BW. Het hof oordeelt dat voor een toewijzing op grond van art. 6:162 BW te weinig is gesteld door appellanten.

Noot

1.

De in deze uitspraak centraal staande vraag is of schade als gevolg van enkel psychisch letsel op grond van de productaansprakelijkheidsregeling voor vergoeding in aanmerking komt. De richtlijn productaansprakelijkheid is in afdeling 6.3.3 BW geïmplementeerd.¹ In art. 6:190 lid 1 BW staat dat de aansprakelijkheid als bedoeld in art. 6:185 BW bestaat voor, onder andere, schade *door* dood of lichamelijk letsel. Welk deel van deze schade vervolgens voor vergoeding in aanmerking komt, wordt bepaald door het nationale recht, aldus de minister.² Zo heeft ook het HvJ EG geoordeeld in de zaak Veedfald/Århus

¹ Richtlijn nr. 85/374/EEG van de Raad van 25 juli 1985 betreffende de onderlinge aanpassing van de wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen der Lid-Staten inzake de aansprakelijkheid voor produkten met gebreken (*PbEG* 1985, L 210/29), zoals gewijzigd bij Richtlijn nr. 1999/34/EG van het Europees Parlement en de Raad van 10 mei 1999.

² *Kamerstukken II* 1988/89, 19 636, nr. 9, p. 12.

Ambtskommune,³ waarbij het ging om een niertransplantatie. Na verwijdering van de nier bij de donor werd de nier gespoeld met een door het ziekenhuis gemaakte vloeistof, welke een gebrek vertoonde waardoor de nier ongeschikt werd voor transplantatie. In deze zaak speelden onder andere de vragen welke materiële schade door dood of lichamelijk letsel voor vergoeding in aanmerking komt en wanneer onstoffelijke of immateriële schade voor vergoeding in aanmerking komt. Het HvJ EG heeft geoordeeld dat hiervoor het nationale recht bepalend is. Wanneer het product gebrekkig is in de zin van art. 6:185 BW en er schade is die valt onder art. 6:190 BW, komt deze schade voor vergoeding in aanmerking voor zover afdeling 6.1.10 BW daar recht op geeft. Kortom, vergoeding van schade als gevolg van psychisch letsel, welke het gevolg is van lichamelijk letsel of overlijden komt op grond van de productaansprakelijkheidsregeling voor vergoeding in aanmerking, zo blijkt uit de tekst van art. 6:190 BW. Waarna vervolgens voor de vraag welke schade voor vergoeding in aanmerking komt en wat de omvang daarvan is, het nationale recht van belang is. Maar hoe zit dit met vergoeding van schade als gevolg van psychisch letsel dat niet het gevolg is van lichamelijk letsel of overlijden, kan die niet gevorderd worden op grond van de productaansprakelijkheidsregeling? Bij deze vraag gaat het dus niet alleen om de immateriële schade als gevolg van psychisch letsel, waarvoor voldaan dient te zijn aan de eis van 'persoonsaantasting op andere wijze' als bedoeld in art. 6:106 lid 1 onder b BW, maar naast ander nadeel ook om vermogensschade (buitengerechtigde kosten, verlies arbeidsvermogen, kosten van behandeling en dergelijke).

2.

De rechter dient, om te kunnen oordelen of schade als gevolg van psychisch letsel onder art. 6:190 BW valt, naar het beschermingsbereik van dit artikel te kijken. Hierbij is de relativiteitsleer van belang. Het voornaamste doel van de relativiteitsleer is hier het beperken van het beschermingsbereik van art. 6:190 BW en daarmee welke schade er bij de aansprakelijkheid voor een gebrekkig product voor vergoeding in aanmerking komt.⁴ Al dient er, ondanks de negatieve formulering van art. 6:163 BW, wel in gedachten gehouden te worden dat het hier niet om een correctiemechanisme gaat; het is een vereiste voor de vestiging van de aansprakelijkheid.⁵ Het relativiteitsvereiste is toegespitst op de schending van een norm en daarmee niet direct toepasbaar op risicoaansprakelijkheden,⁶ vanwege het ontbreken van een normschending aldaar. Het relativiteitsbeginself, dat aan art. 6:162 lid 1 en 6:163 BW ten grondslag ligt, is bij risicoaansprakelijkheid daarentegen wel van belang.⁷ Om over het beschermingsbereik te kunnen oordelen dient er gekeken te worden naar doel en strekking van de geschonden 'norm'.⁸ Het doel

³ HvJ EG 10 mei 2001, zaak C-203/99, *LJN* AJ6699, *Jur.* 2001, p. I-03569, *VR* 2001, 111 m.nt. C.C. van Dam (Veedefald/Århus Ambtskommune).

⁴ Asser/Hartkamp 4-III, nr. 97.

⁵ S.D. Lindenbergh, *Alles is betrekkelijk. Over de relatie tussen normschending en sanctie in het aansprakelijkheidsrecht* (oratie Rotterdam), Den Haag: Boom Juridische uitgevers: 2007, p. 6.

⁶ Art. 6:163 BW: 'Geen verplichting tot schadevergoeding bestaat, wanneer de geschonden norm [cursive-ring IZ] niet strekt tot bescherming tegen de schade zoals de benadeelde die heeft geleden.'

⁷ G.H. Lankhorst, *De relativiteit van de onrechtmatige daad* (diss. Leiden), Deventer: Kluwer 1992, p. 41-42 en C.J.M. Klaassen, *Risico-aansprakelijkheid. De afdelingen 6.3.2 en 6.3.3 NBW, alsmede art. 31 Wegenverkeerswet* (diss. Nijmegen), Zwolle: W.E.J. Tjeenk Willink 1991, p. 241-245.

⁸ Zie onder andere HR 7 mei 2004, *LJN* AO6012, *NJ* 2006, 281 m.nt. Jac Hijma (Duwbak Linda), r.o. 3.4.1; HR 24 maart 2006, *LJN* AU7935, *RvdW* 2006, 310 (Pharmacia/Cosmétique), r.o. 4.2.3; HR 13 oktober 2006, *LJN* AW2077, *NJ* 2008, 527 m.nt. C.C. van Dam onder *NJ* 2008, 529 (Vie d'Or), r.o. 4.2.2 en HR 10 november 2006, *LJN* AY9317, *NJ* 2008, 491 m.nt. J.B.M. Vranken (Astrazeneca c.s./Menzis), r.o. 3.3.2. Zie

kan achterhaald worden door analyse van de wettekst en de bijbehorende parlementaire geschiedenis. Soms zal dit geen duidelijkheid geven, ook de wetgever kan immers niet in de toekomst kijken en rekening houden met alle mogelijke gevallen. Dit is hier het geval; in de parlementaire geschiedenis wordt niet duidelijk of schade als gevolg van uitsluitend psychisch letsel voor vergoeding in aanmerking komt ingevolge art. 6:190 BW. Bij de strekking van het artikel gaat het om de interpretatie; alles wat bij de uitleg van de wet een rol kan spelen.⁹ De rechter kan hierbij ook waarde toekennen aan andere factoren dan de bedoeling van de wetgever. Hierbij valt te denken aan factoren als voortgeschreden inzichten, actuele maatschappelijke context, het systeem van het recht, redelijkheid en dergelijke.¹⁰ In het geval van art. 6:190 BW kan gedacht worden aan richtlijnconforme interpretatie, maar ook aan een ruime interpretatie van 'lichamelijk letsel'.

3.

Art. 6:190 BW, dat bepaalt voor welke schade aansprakelijkheid op grond van art. 6:185 BW bestaat, correspondeert met art. 9 van de richtlijn productaansprakelijkheid (hierna: de richtlijn). In beide artikelen is wat betreft de inhoud van het begrip schade hetzelfde bepaald. Is er, nu niet expliciet uit art. 9 van de richtlijn blijkt dat schade als gevolg van enkel psychisch letsel op grond van de productaansprakelijkheidsregeling voor vergoeding in aanmerking komt, dan wel een mogelijkheid om schade als gevolg van enkel psychisch letsel onder het begrip schade in de zin van art. 6:190 BW te brengen? Er zijn meerdere wegen die naar een bevestigend antwoord op deze vraag kunnen leiden, welke hieronder alle besproken zullen worden. Het is mogelijk om in de uitvoeringswetgeving het begrip schade ruimer te definiëren op dit punt, maar ook mogelijk is een richtlijnconforme interpretatie van art. 6:190 BW of het ruim interpreteren van de woorden 'lichamelijk letsel'. Om in de uitvoeringswet het begrip schade ruimer te kunnen definiëren, dient de richtlijn daar wel ruimte voor te laten. In beginsel zijn de Lidstaten niet vrij een hoger niveau van consumentenbescherming te bieden, tenzij de richtlijn dit toelaat.¹¹ De lidstaten dienen het nuttig effect van de richtlijn wel te allen tijde onverlet te laten en een billijke en volledige vergoeding te waarborgen.¹² De richtlijn beoogt geen volledige harmonisatie, wat zou inhouden dat de lidstaten in het geheel geen vrijheid meer hebben op dit gebied. De richtlijn vult het geldende recht van de lidstaten slechts aan en laat op diverse punten keuzemogelijkheden. Dit betekent dat de harmonisatie op de punten die de richtlijn regelt volledig is, op deze punten is er voor lidstaten geen mogelijkheid om af te wijken.¹³ De vraag is dus of de richtlijn duidelijk bepaalt of schade als

voor vermelding van meer rechtspraak en literatuur op dit gebied Onrechtmatige daad I (Jansen), art. 6:163-168, aant. 1.2.

⁹ A.R. Bloembergen, *Schadevergoeding bij onrechtmatige daad* (diss. Utrecht), Deventer: Kluwer 1965, nr. 122 en G.H. Lankhorst, *De relativiteit van de onrechtmatige daad* (diss. Leiden), Deventer: Kluwer 1992, p. 117.

¹⁰ Zie hierover J. Spier in de conclusie bij HR 10 november 2006, *LJN* AY9317, *NJ* 2008, 491 m.nt. J.B.M. Vranken (Astrazeneca c.s./Menzis) onder nummer 4.14 en Jac. Hijma in de noot onder HR 7 mei 2004, *LJN* AO6012, *NJ* 2006, 281 (Duwbak Linda), onder 4.

¹¹ Asser/Hartkamp 3-1* 2008, nr. 138.

¹² Zie hierover ook C.C. van Dam, *Aansprakelijkheidsrecht, een grensoverschrijdend handboek*, Den Haag: Boom Juridische uitgevers 2000, nr. 1306 en L. Dommering-van Rongen, 'Productaansprakelijkheid ziekenhuis voor gebrekkige infusievloeistof', *NTBR* 2001, p. 474-478.

¹³ Asser/Hartkamp 3-1* 2008, nr. 236 en HvJ EG 25 april 2002, C-52/00, *LJN* BE8129, *Jur. EG* 2002, p. I-03827 (Commissie/Frankrijk); HvJ EG 25 april 2002, C-154/00, *LJN* BE8131, *Jur.* 2002, p. I-03879 (Commissie/Griekenland); HvJ EG 25 april 2002, C-183/00, *LJN* BE8135, *Jur.* 2002, p. I-03901 (Sanchez/Medicina Asturiana) en HvJ EG 10 januari 2006, C-402/03, *LJN* AV8682, *Jur.* 2006, p. I-00199, *NJ* 2006, 286 m.nt. M.R. Mok (Skov/Bilka).

gevolg van psychisch letsel voor vergoeding in aanmerking komt. Zo ja, dan is er geen mogelijkheid meer voor Lidstaten om van de richtlijn af te wijken.

4.

Zoals reeds besproken blijkt niet expliciet uit de richtlijn of schade als gevolg van psychisch letsel voor vergoeding in aanmerking komt. Relevant is hier wat zich achter de schermen heeft afgespeeld. Na de totstandkoming en implementatie van de richtlijn is ter gelegenheid van evaluatie van de werking van de richtlijn in 1997 door de EU Commissie milieubeheer, volksgezondheid en consumentenbescherming een voorstel gedaan om aan 'schade veroorzaakt door dood of door lichamelijk letsel' in art. 9 van de richtlijn toe te voegen: 'dan wel psychisch letsel'.¹⁴ In de toelichting op dit voorstel is te lezen dat met het oog op de gezondheid van consumenten juist aan dit soort aandoeeningen bijzondere aandacht gegeven zou moeten worden. Dit mede omdat de daarmee samenhangende behandelkosten vaak niet (geheel) door de nationale ziektekostenverzekeringssystemen worden vergoed. Het voorstel is echter niet goedgekeurd. Het zou het recht van wetgevingsinitiatief, dat uitsluitend aan de Commissie toebehoort op sluikse wijze ondermijnen en te ingrijpend zijn, zo is te lezen in het advies van de EU Commissie juridische zaken en rechten van de burger (hierna: Commissie juridische zaken).¹⁵ De Commissie juridische zaken stelt in de reactie op het voorstel dat de strekking van de richtlijn wanneer het gaat om uitsluitend psychisch letsel onduidelijk is, maar vraagt zich af of er achter dit gebrek aan duidelijkheid wel een reëel probleem schuil gaat. De nationale uitvoeringswetgeving van enkele lidstaten zou namelijk al betrekking hebben op schade als gevolg van psychisch letsel. De Duitse uitvoeringswet wordt als voorbeeld genomen. Deze voorziet reeds in bescherming van leven, lichaam, gezondheid en eigendom,¹⁶ waarbij onder bescherming van de gezondheid tevens bescherming tegen psychisch letsel wordt begrepen.¹⁷ Ook Oostenrijk kent soortgelijke wetgeving.¹⁸ Voordat dit voorstel kan worden aangenomen, zou er volgens de Commissie juridische zaken eerst een diepgaande beoordeling van de juridische context en de mogelijke economische gevolgen dienen plaats te vinden. Het aannemen van een voorstel zonder de rechtsgevolgen ervan onderzocht te hebben lijkt onaanvaardbaar, aldus de Commissie juridische zaken.¹⁹ Hiermee wordt niet duidelijk of op dit moment vergoeding van schade

¹⁴ Wijzigingen van de Commissie milieubeheer, volksgezondheid en consumentenbescherming van het wetgevingsvoorstel voor een richtlijn van het Europees Parlement en de Raad tot wijziging van richtlijn 85/374/EEG van de Raad betreffende de onderlinge aanpassing van de wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen der lidstaten inzake de aansprakelijkheid voor producten met gebreken, (COM(97)0478 - C4-0503/97 - 97/0244(COD)), ontwerpverslag (PE 225.962), amendement 5.

¹⁵ Advies van de rapporteur van de Commissie juridische zaken en rechten van de burger aan de Commissie milieubeheer, volksgezondheid en consumentenbescherming over het voorstel voor een richtlijn van het Europees Parlement en de Raad tot wijziging van richtlijn 85/374/EEG van de Raad betreffende de onderlinge aanpassing van de wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen der lidstaten inzake de aansprakelijkheid voor producten met gebreken, (COM(97)0478 - C4-0503/97 - 97/0244(COD)), (PE 225.962/def.), conclusies 5-7.

¹⁶ Art. 1 lid 1 ProdHaftG luidt, voor zover hier van belang, als volgt: 'Wird durch den Fehler eines Produkts jemand getötet, sein Körper oder seine Gesundheit verletzt oder eine Sache beschädigt, so ist der Hersteller des Produkts verpflichtet, dem Geschädigten den daraus entstehenden Schaden zu ersetzen (...)'.
¹⁷ De Commissie juridische zaken verwijst naar Medicus, Schuldrecht II, 8a ed., München 1997, p. 366.

¹⁸ De Commissie juridische zaken verwijst naar Par. 1 (1) PHG; Koziol/Welser, Grundriß des bürgerlichen Rechts I, 8a ed., Wenen 1987, p. 437; 9a ed., p. 492.

¹⁹ Advies van de rapporteur van de Commissie juridische zaken en rechten van de burger aan de Commissie milieubeheer, volksgezondheid en consumentenbescherming over het voorstel voor een richtlijn van het Europees Parlement en de Raad tot wijziging van richtlijn 85/374/EEG van de Raad betreffende de onderlinge aanpassing van de wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen der lidstaten inzake de aansprakelijk-

als gevolg van psychisch letsel door de richtlijn wordt geregeld en daarmee of de richtlijn mogelijkheden voor een eigen interpretatie aan de Lidstaten laat. Onze wetgever heeft het begrip schade in art. 6:190 BW niet gedefinieerd.²⁰ Dit is in Duitsland en Oostenrijk dus wel gebeurd, maar het is onduidelijk of dit wel toegestaan is.

5.

Een manier om schade als gevolg van psychisch letsel onder het begrip schade in de zin van art. 6:190 BW te brengen is dus via richtlijnconforme interpretatie. Er rust er op de Nederlandse rechter een verplichting om het nationale recht richtlijnconform uit te leggen.²¹ Met de richtlijn is bescherming van de consument beoogd door het deze gemakkelijker te maken om de schade die door een gebrekkig product wordt toegebracht, vergoed te krijgen.²² Juist wanneer dit schade aan de gezondheid van de consument betreft, dient de consument te worden beschermd. Een beperking voor schade als gevolg van enkel psychisch letsel op grond van de productaansprakelijkheidsregeling, is vanuit dat oogpunt gezien niet in overeenstemming met het doel van de richtlijn. Er zou dan namelijk voor vergoeding van de desbetreffende schade teruggegrepen moeten worden op art. 6:162 BW, waarbij schuld/verwijtbaarheid aannemelijk dient te worden gemaakt, terwijl daar bij risicoaansprakelijkheden juist aan voorbij wordt gegaan. Een richtlijnconforme interpretatie kan dus met zich meebrengen dat schade als gevolg van psychisch letsel onder het begrip schade in de zin van art. 6:190 BW kan worden gebracht. In dat verband is een arrest van het Hof 's-Hertogenbosch waarbij het ging het om de vraag of een implanonstaafje gebrekkig was relevant.²³ Een aantal vrouwen was, terwijl zij dachten beschermd te zijn door middel van het implanonstaafje, toch zwanger geworden. De fabrikant, Organon, stelde dat de productaansprakelijkheidsregeling niet van toepassing zou zijn, aangezien zwangerschap niet kan worden gezien als lichamelijke letsel in de zin van art. 6:190 BW. Hierover overweegt het hof:

“4.4.1. Het hof verwerpt dit standpunt van Organon. Het hof dient art. 6:190 BW uit te leggen in het licht van de bewoordingen en het doel van de Europese Richtlijn 85/374. Uitgangspunt van die richtlijn is onder meer bescherming van de fysieke integriteit en veiligheid van personen. Het begrip “letsel” in art. 6:190 BW omvat naar het oordeel van het hof niet alleen verwonding of kwetsuur, maar ook andere inbreuken op de fysieke integriteit. Weliswaar is zwangerschap in beginsel een bijzondere toestand van een normaal functionerend lichaam, maar wanneer sprake is van ongewenste zwangerschap als gevolg van een door een productgebrek falend anti-conceptiemiddel wordt inbreuk gemaakt op de integriteit van het lichaam. Als gevolg van dergelijk falen van een anti-conceptiemiddel ver-

heid voor producten met gebreken, (COM(97)0478 - C4-0503/97 - 97/0244(COD)), (PE 225.962/def.), p. 4, een zelfde conclusie is te lezen in het Verslag van de Commissie over de toepassing van richtlijn 85/374 inzake de aansprakelijkheid voor producten met gebreken van 31 januari 2001, (COM(2000) 893 def.), p. 27.

²⁰ Vgl. HvJ EG 12 maart 2002, zaak C-168/00, *Jur.* 2002, p. I-2631 (Simone Leitner/TUI Deutschland), rov. 23-24.

²¹ M.H. Wissink, *Richtlijnconforme interpretatie van burgerlijk recht* (diss. Leiden), Deventer: Kluwer 2001, p. 9 en F. Amtenbrink & H.H.B. Vedder, *Recht van de Europese Unie*, Den Haag: Boom Juridische uitgevers 2006, p. 186.

²² Zo blijkt uit de preambule bij de richtlijn 85/374/EEG van de Raad van 25 juli 1985 betreffende de onderlinge aanpassing van de wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen der Lid-Staten inzake de aansprakelijkheid voor produkten met gebreken (Pb 1985, L 210/29), zoals gewijzigd bij Richtlijn 1999/34/EG van het Europees Parlement en de Raad van 10 mei 1999.

²³ Hof 's-Hertogenbosch 28 augustus 2007, *LJN* BB2385, *JA* 2007, 163.

keert het lichaam van de vrouw, en met name haar vruchtbaarheid, in een andere toestand dan met haar wil overeenstemt, hetgeen op zichzelf reeds een inbreuk vormt op de fysieke integriteit van de vrouw. Dit brengt bovendien risico's mee die zij juist had willen vermijden (verg. BGH VI ZR 247/78 van 18 maart 1980). Ook een normaal verlopende zwangerschap en geboorte leveren immers een risico op voor de gezondheid van de vrouw en brengen veranderingen in haar lichaam teweeg. Indien een zwangerschap als hier bedoeld niet binnen het bereik van art. 6:190 BW zou vallen, zou het recht op bescherming van de fysieke integriteit tegen inbreuken als gevolg van een gebrekkig product niet voldoende beschermd zijn. Het hof acht daarom de regeling van art. 6:185 e.v. BW hier in beginsel van toepassing.”

6.

Een andere manier – zonder daarbij de richtlijn te betrekken – is ‘lichamelijk letsel’ in art. 6:190 BW ruim te interpreteren en hieronder tevens psychisch letsel te verstaan. Eerder heeft de Hoge Raad in ABN AMRO/Nieuwenhuys,²⁴ wat een geval van werkgeversaansprakelijkheid betrof, geoordeeld dat:

“4.1.2 (...). De tekst van art. 7:658 BW noch de geschiedenis van dit artikel dwingt tot de beperkte opvatting dat dit artikel slechts betrekking heeft op de situatie dat aan de werknemer fysieke schade is toegebracht. De ratio van de verhoogde aansprakelijkheid van de werkgever is (...) niet zozeer gelegen in het fysieke karakter van de aantasting van de werknemer, maar in de omstandigheid dat de werkgever degene is die bepaalt op welke plaats, onder welke omstandigheden en met welke hulpmiddelen de werknemer moet werken. Dit is niet anders wanneer de werkomstandigheden niet fysiek, maar psychisch ziekmakend zijn. [Een] beperkte uitleg zou ook leiden tot willekeurige onderscheidingen, omdat lichamelijk en psychisch welzijn nauw met elkander zijn verbonden: wat bij het ene individu tot uiting komt als lichamelijke klacht, zal bij de andere naar buiten komen in de vorm van een psychische klacht. Er is derhalve noch een principiële noch een praktische rechtvaardiging om de schade waartegen art. 7:658 BW bescherming beoogt te bieden, te beperken tot gevallen, zoals door het onderdeel bepleit, waarin (alleen) lichamelijk letsel is opgetreden. (...).”

7.

Door middel van interpretatie van art. 6:190 BW kan dus schade als gevolg van enkel psychisch letsel onder het schadebegrip in de zin van dit artikel worden gebracht.²⁵ Het Hof 's-Hertogenbosch heeft in de hier voorliggende zaak ‘lichamelijk letsel’ echter strikt geïnterpreteerd en geoordeeld dat art. 6:190 BW ‘de te vergoeden schade [beperkt] in geval van productaansprakelijkheid (voor zover hier van belang) tot schade door dood of lichamelijk letsel; schade die uitsluitend bestaat uit geestelijk letsel, niet veroorzaakt door lichamelijk letsel, valt daar mitsdien niet onder.’ Een vordering op grond van art. 6:162 BW is dan nog wel een optie, maar dat is geen risicoaansprakelijkheid. Het zou het slachtoffer van een gebrekkig product dus beter beschermen wanneer deze gebruik

²⁴ HR 11 maart 2005, LJV AR6657, RvdW 2005, 37 (ABN AMRO/Nieuwenhuys).

²⁵ Vgl. W.H. van Boom & C.J.M. van Doorn, 'Productaansprakelijkheid en productveiligheid', in: E.H. Hondius & G.J. Rijken (red.), *Handboek Consumentenrecht. Een overzicht van de rechtspositie van de consument*, Zutphen: Uitgeverij Paris 2006, p. 269: 'De richtlijn laat de lidstaten vrij in het bepalen van hetgeen schade is, maar richtlijnconforme interpretatie van het schadebegrip kan o.i. zeker meebrengen dat ook die angstschade voor vergoeding in aanmerking moet kunnen komen.'

zou kunnen maken van de voordelen die de productaansprakelijkheidsregeling nu juist biedt en via deze regeling met succes een vergoeding voor schade als gevolg van enkel psychisch letsel zou kunnen vorderen. Ik zie geen te rechtvaardigen verschil tussen de ernst van het letsel in geval van een slachtoffer met psychisch letsel die ook lichamelijk letsel heeft en een slachtoffer die dat niet heeft. Wanneer het oordeel van het Hof 's-Hertogenbosch juist is, wordt er tussen deze slachtoffers wel een verschil gemaakt. Dat is niet in lijn met de keuze die de Hoge Raad in ABN AMRO/Nieuwenhuys²⁶ heeft gemaakt en het ligt, gelet op de strekking van consumentenbescherming door art. 6:185 BW, niet voor de hand om daar een beperkter regiem te hanteren. In landen als Duitsland gebeurt dat ook niet.

I. van der Zalm

student-assistent Erasmus Universiteit Rotterdam

²⁶ HR 11 maart 2005, *LJN* AR6657, *RvdW* 2005, 37 (ABN AMRO/Nieuwenhuys).